

Iedzīvotāju aptauja par sabiedrības attieksmes maiņu attiecībā uz vardarbību ģimenē

Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija

Eiropas Sociālā fonda līdzfinansētais projekts Nr.9.2.1.3/16/I/001
„Atbalsta sistēmas pilnveide bērniem ar saskarsmes grūtībām,
uzvedības traucējumiem un vardarbību ģimenē”

2020. gada novembris

Aptaujas metodoloģija

|| **Metode:**

Aptaujas datu vākšanai tika izmantota tiešsaistes aptauja, kuras saturs veidots, balstoties uz Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas un SIA “Norstat Latvija” darba grupas metodiku.

|| **Mērķa grupa:**

Latvijas patstāvīgie iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 74 gadiem.

|| **Izlase:**

Aptaujā piedalījās 1005 respondenti, kuri veido Latvijas kopumam reprezentatīvu izlasi (pēc parametriem – vecums, dzimums, reģions, tautība), no kuriem 55% ir saskarsme ar nepilngadīgiem bērniem - ceturtdaļa respondentu dzīvo vienā mājsaimniecībā ar nepilngadīgo, bet 29% mēdz pieskatīt nepilngadīgos.

|| **Aptaujas veikšanas laiks:**

Aptaujas dati tika vākti periodā no 2020. gada 24. septembra līdz 2020. gada 1. oktobrim.

Aptaujas mērķis un uzdevumi

∥ Mērķis:

Aptaujas mērķis bija noskaidrot sabiedrības attieksmi un tās maiņu pret vardarbību ģimenē.

∥ Uzdevumi:

1. noskaidrot iedzīvotāju bērnībā piedzīvoto vardarbību un viņu attieksmi pret to;
2. noskaidrot iedzīvotāju attieksmi pret vardarbīgu izturēšanos pret bērnu;
3. izpētīt iedzīvotāju ikdienas praksi bērnu audzināšanā un attieksmi pret dažādu audzināšanas metožu pielietošanu;
4. izzināt iedzīvotāju rīcību, saskaroties ar vardarbību ģimenē;
5. noskaidrot iedzīvotāju attieksmi pret valsts iestādēm un organizācijām, kas veido atbalsta sistēmu bērniem, kas cieš no vardarbības ģimenē.

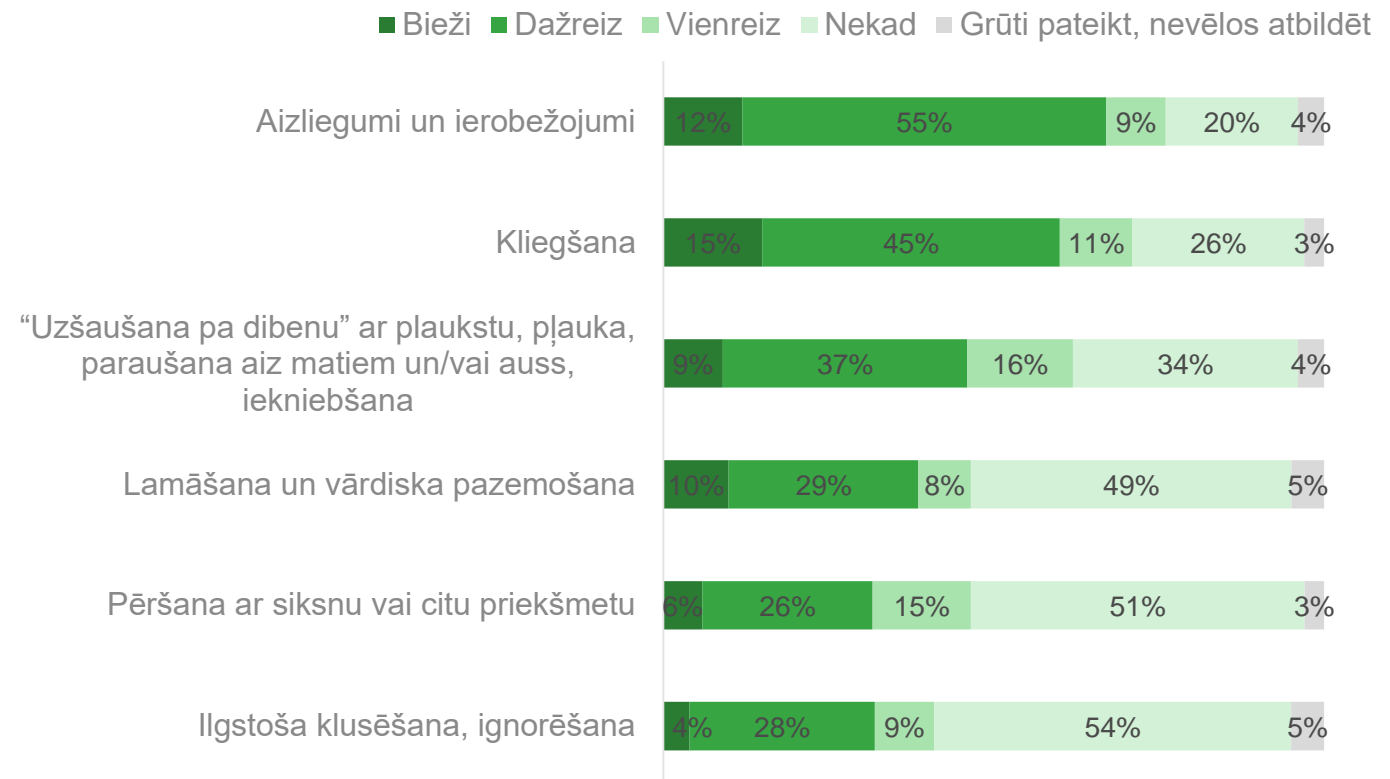

Bērnības pieredze un pieaugušo izmantoto audzināšanas metožu vērtējums

Bērnības pieredze - metodes, kuras pieaugušie lietojuši bērnu audzināšanā

- “Aizliegumi un ierobežojumi” ir respondentu bērnībā visbiežāk izmantotā aptaujā pētīto audzināšanas metožu grupa.
- No audzināšanas metodēm ar mutisku iespaidošanu respondenti bērnībā visbiežāk saskārušies ar vecāku vai citu mājsaimniecībā dzīvojošo pieaugušo “kliegšanu”.
- No audzināšanas metodēm ar fizisku sodu respondenti bērnībā visbiežāk saskārušies ar “uzšaušanu pa dibenu” ar plaukstu, paraušanu aiz matiem un/ vai auss”.

Jautājums: Lūdzu, norādiet cik bieži Jūsu audzināšanā vecāki vai kāds cits mājsaimniecībā dzīvojošais pieaugušais izmantoja šīs audzināšanas metodes?

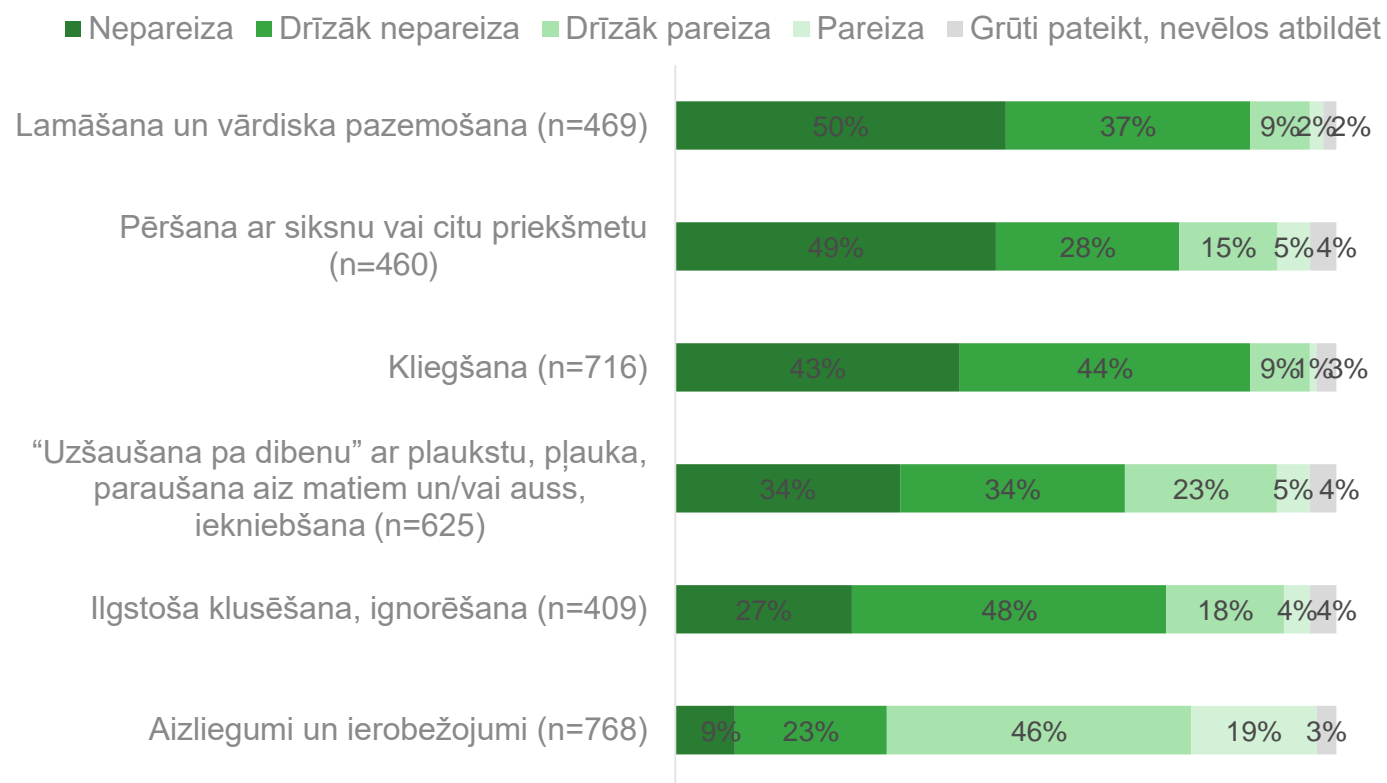

Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=1005

Bērnības izmantoto audzināšanas metožu vērtējums

Jautājums: Cik pareizas Jums šķiet Jūsu audzināšanā izmantotās metodes?

- \\ Bērnībā pieredzētie “aizliegumi un ierobežojumi” visretāk tiek vērtēti kā “nepareizi”.
- \\ Bērnībā piedzīvotā “lamāšana un vārdiska pazemošana” visbiežāk tiek vērtēta kā “nepareiza”.
- \\ Bērnībā piedzīvotā “pēršana ar siksnu vai citu priekšmetu” biežāk tiek vērtēta kā “nepareiza” nekā “uzšaušana pa dibenu” ar plaukstu, iepļaukāšana, paraušana aiz matiem un/ vai auss”.

Bāze: tie respondenti, kuru vecāki bērnībā mēdza izmantot šīs audzināšanas metodes, n=skat. grafikā

Bērnības pieredzes ietekme uz audzināšanas metožu izmantošanu šobrīd

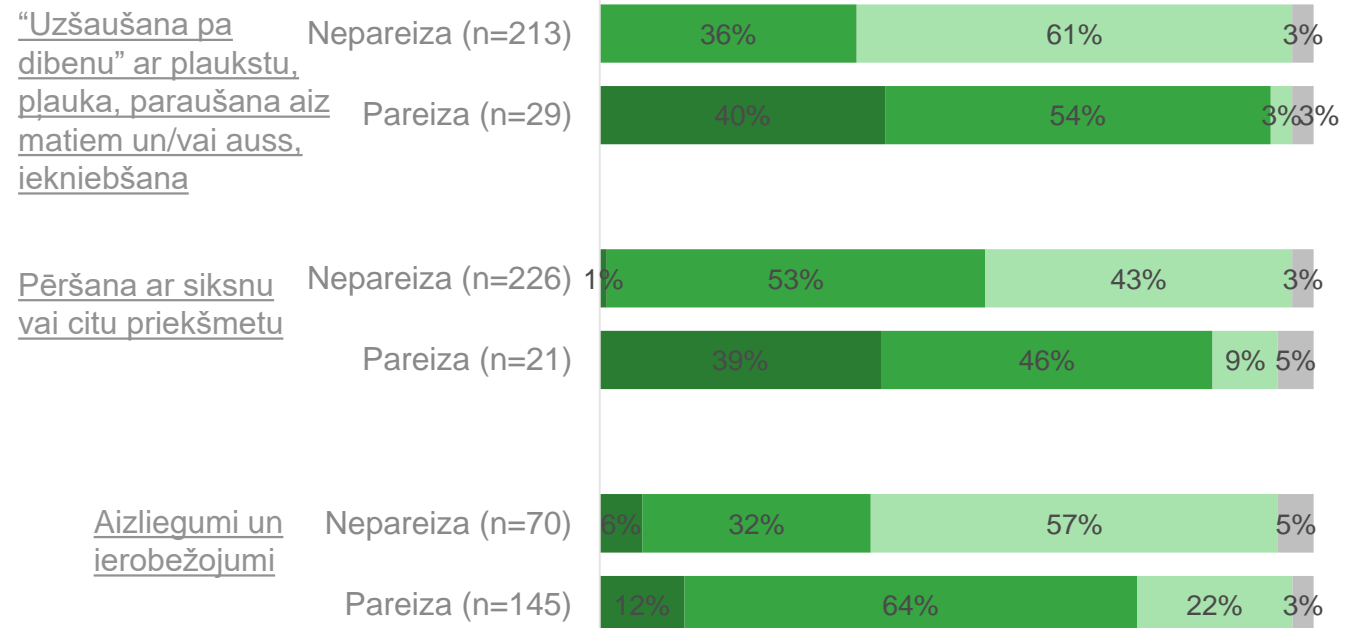
|| Bērnības pieredze ietekmē respondentu uzskatus par audzināšanas metožu lietošanu šobrīd.

|| Bērnībā piedzīvotās audzināšanas metodes, kuras tiek uzskatītas par “pareizām”, biežāk tiek atbalstītas bērnu audzināšanā.

Jautājums 1: Cik pareizas Jums šķiet Jūsu audzināšanā izmantotās metodes?

Jautājums 2: Zemāk ir uzskaitītas vairākas audzināšanas metodes, kuras vecāki izmanto, lai disciplinētu savus bērnus. Sakiet, lūdzu, vai, Jūsaprāt, šādas audzināšanas metodes ir:

- Izmantojamas, kad vien vecāks uzskata tās par iedarbīgām
- Nevajadzētu izmantot, bet dažās situācijās ir attaisnojamas
- Nekad nevajadzētu izmantot
- Grūti pateikt

Bāze: respondenti, kuru vecāki bērnībā mēdza izmantot šīs audzināšanas metodes un vērtējuši tās kā “pareizas” vai “nepareizas”, n=skat. grafikā

Nepilngadīgo bērnu audzināšanas metodes un to vērtējums

Nepilngadīgo bērnu vecāku izmantotās audzināšanas metodes

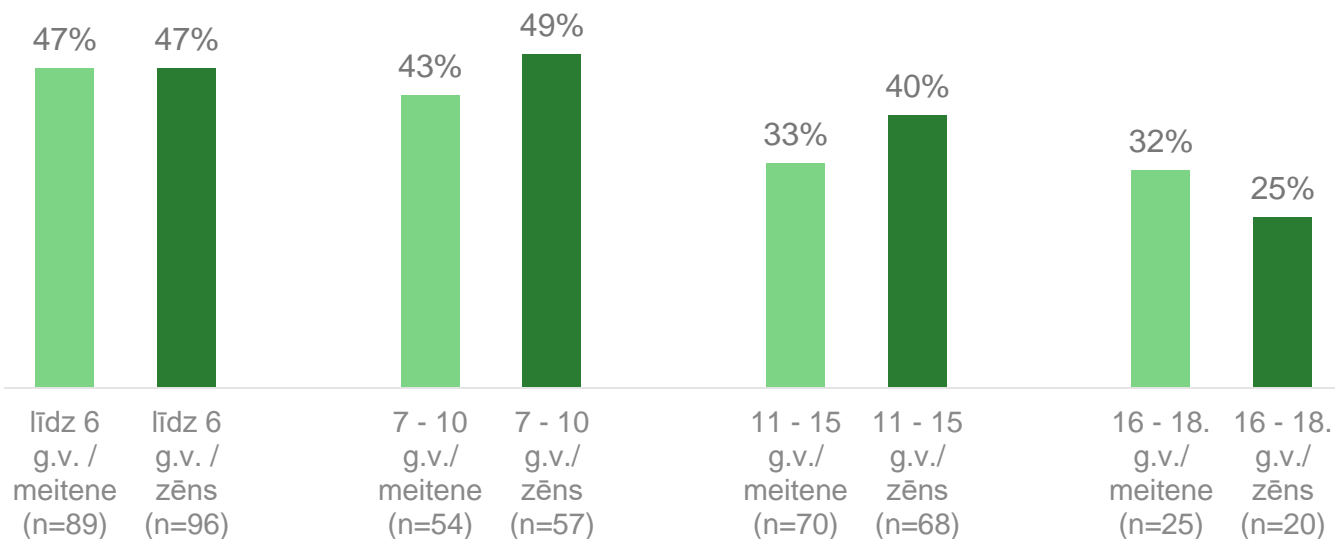
|| Nepilngadīgo bērnu vecāki vispirms izvēlas lietot **pozitīvās disciplinēšanas metodes**.

|| No cita veida audzināšanas metodēm nepilngadīgo bērnu vecāki visbiežāk izvēlas “bērnam piešķirto ierīču lietošanas ierobežošanu”, “draudēšanu ar sodu, bet tā neīstenošanu” un kliegšanu”.

|| **41%** nepilngadīgo vecāku ir **pielietojuši** kādu no audzināšanas metodēm ar **fizisku sodu**, visbiežāk - “pļaukas iesišanu, iekniebšanu, paraušanu aiz matiem un/ vai auss vai “uzšaušanu pa dibenu” ar plaukstu”.

Jautājums: Lūdzu, norādiet cik bieži Jūs izmantojat kādu no audzināšanas metodēm ar fizisku sodu attiecībā uz savu bērnu?

Grafikā attēlots atbilžu “audzināšanas metode ar fizisku sodu” izmantota vismaz vienreiz

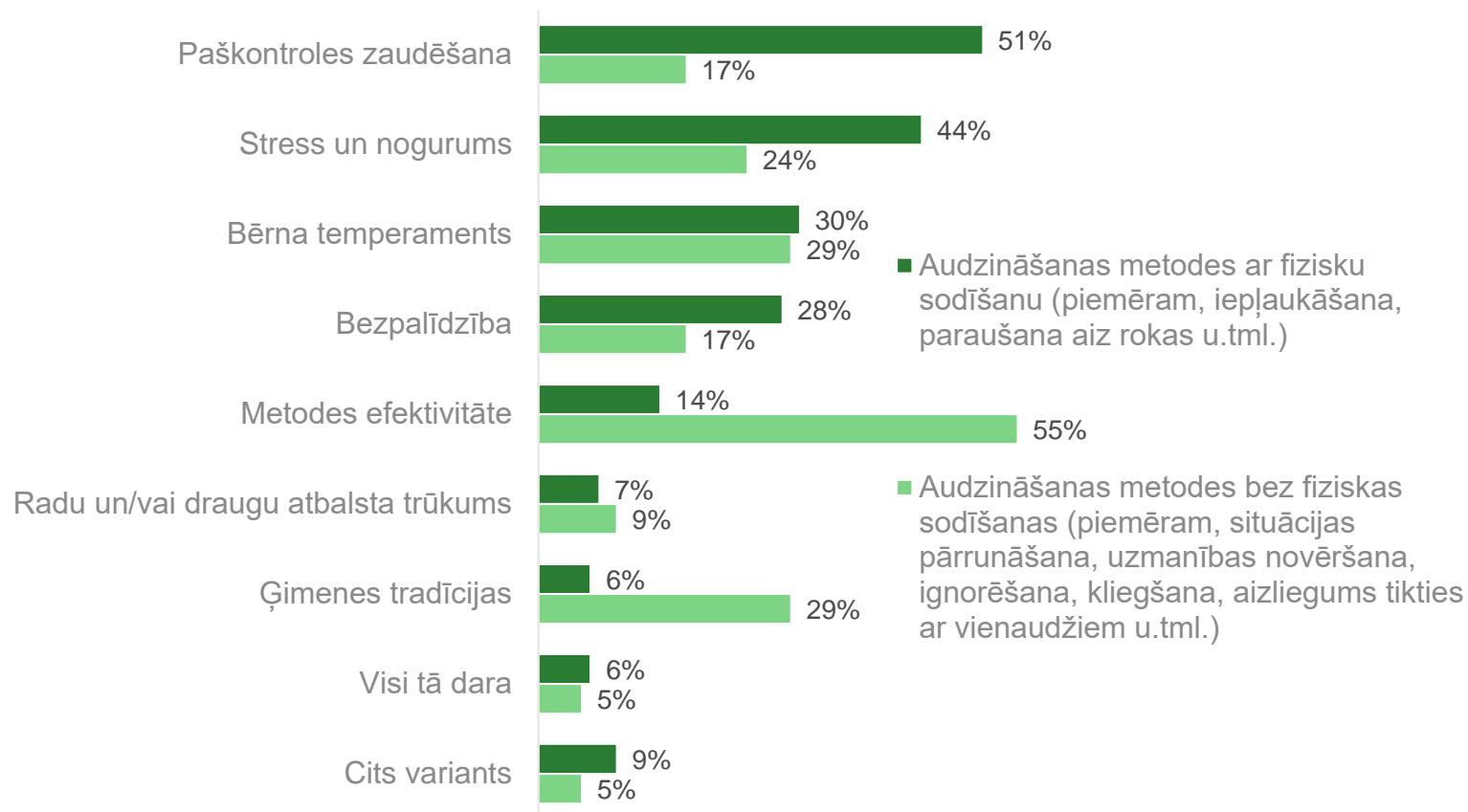
Bāze: visi aptaujātie respondenti, kuri dzīvo vienā mājsaimniecībā ar saviem nepilngadīgajiem bērniem attiecīgajā vecuma grupā, n=skat. grafikā

Nepilngadīgo bērnu vecāku izmantoto audzināšanas metožu izvēles pamatojums

|| Audzināšanas metožu bez fiziskas sodīšanas lietošanu vecāki visbiežāk pamato ar šo **metožu efektivitāti**.

|| Audzināšanas metožu ar fizisku sodīšanu lietošanu vecāki visbiežāk pamato ar **paškontroles zaudēšanu, stresu un nogurumu**.

Jautājums: Lūdzu, norādiet kādi ir galvenie iemesli, kuru dēļ Jūs izvēlaties pielietot zemāk minētās audzināšanas metodes?

Bāze1: visi aptaujātie respondenti, kuri izmanto audzināšanas metodes ar fizisku sodīšanu, n=105

Bāze2: visi aptaujātie respondenti, kuri izmanto audzināšanas metodes bez fiziskas sodīšanas, n=255

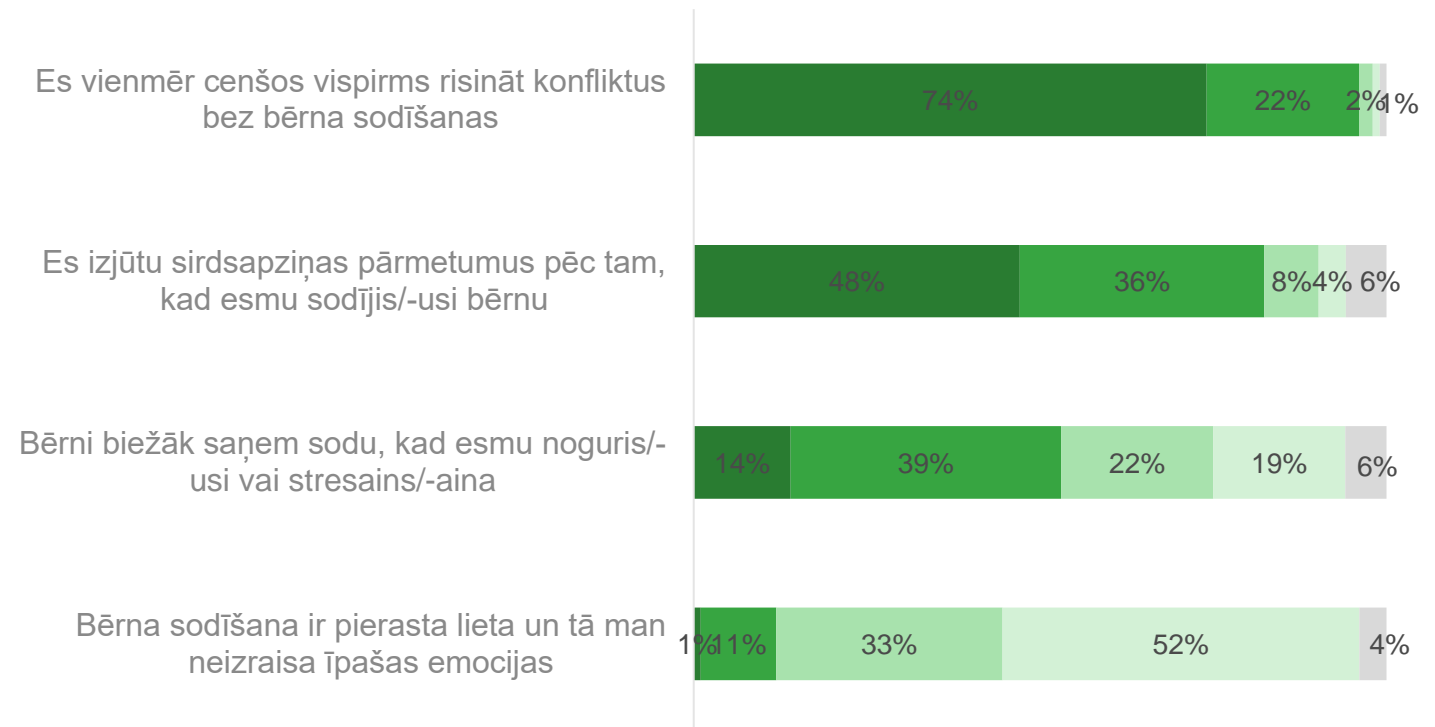
Nepilngadīgo bērnu vecāku rīcības pašvērtējums

74% nepilngadīgo bērnu vecāku
“vienmēr cenšas konfliktus
vispirms risināt bez bērna
sodīšanas”.

Gandrīz puse (48%) “izjūt
sirdsapziņas pārmetumus pēc
tam, kad ir sodījuši bērnu”.

Jautājums: Lūdzu, novērtējiet, cik lielā mērā Jūs piekrītat zemāk redzamajiem apgalvojumiem, domājot par Jūsu personīgo rīcību un uzskatiem par bērnu sodīšanu.

4 – pilnībā piekrītu 3 – drīzāk piekrītu 2 – drīzāk nepiekrītu 1 – nemaz nepiekrītu Grūti pateikt

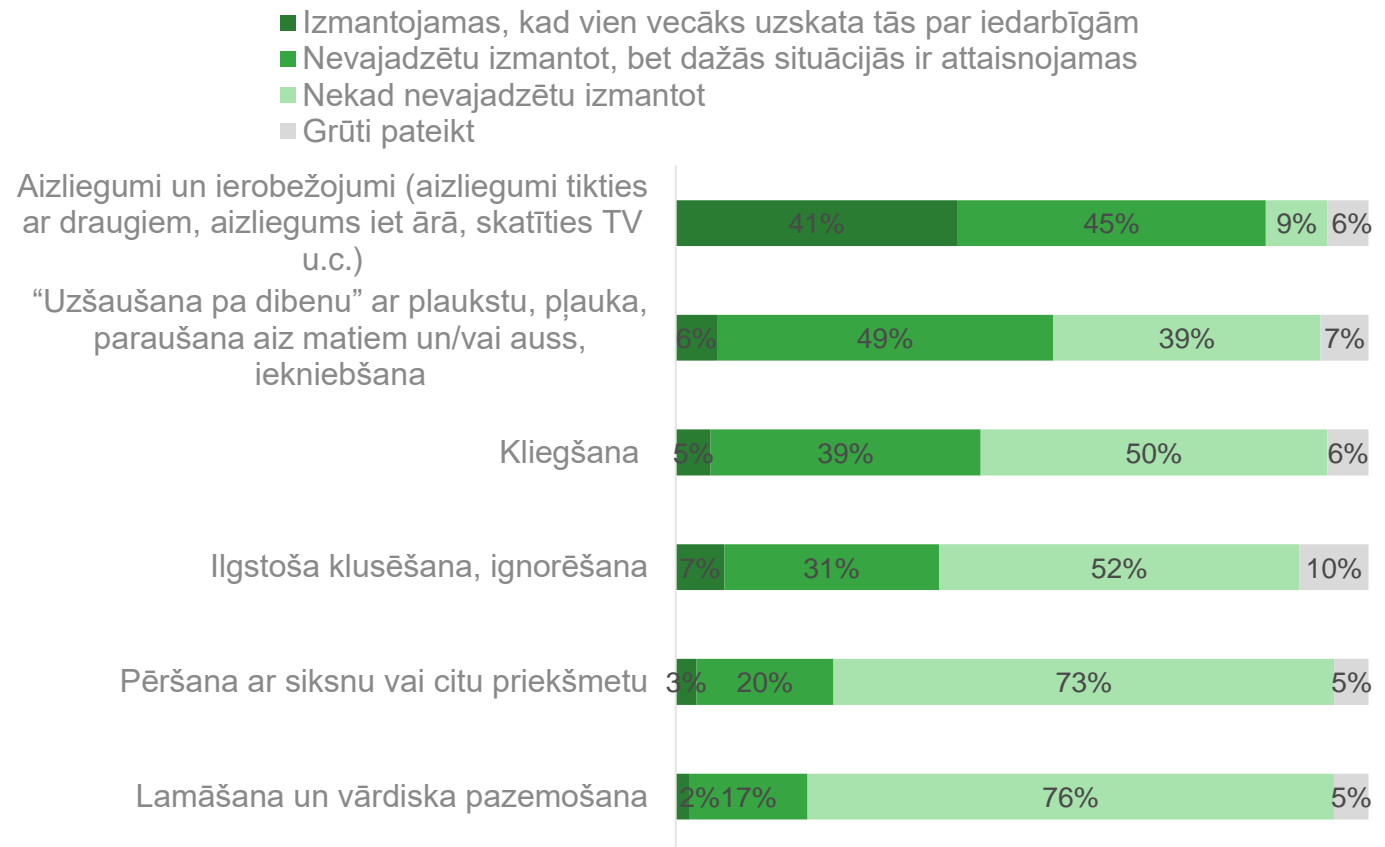
Bāze: visi aptaujātie respondenti, kuri dzīvo vienā mājsaimniecībā ar saviem nepilngadīgajiem bērniem, n=265

Audzināšanas metožu pielietojuma vērtējums

\\ Augstākā tolerance ir pret **“aizliegumu un ierobežojumu”** izmantošanu bērnu audzināšanā.

\\ Otra biežāk akceptētā audzināšanas metode, kuru var lietot atsevišķos gadījumos, ir **“uzšaušana pa dibenu” ar plaukstu, pļauka, paraušana aiz matiem un/vai auss, iekniebšana”**.

Jautājums: Zemāk ir uzskaitītas vairākas audzināšanas metodes, kuras vecāki izmanto, lai disciplinētu savus bērnus. Sakiet, lūdzu, vai, Jūsuprāt, šādas audzināšanas metodes ir:

Bāze: visi aptaujātie respondenti, kuri dzīvo vienā mājsaimniecībā ar saviem nepilngadīgajiem bērniem, n=265

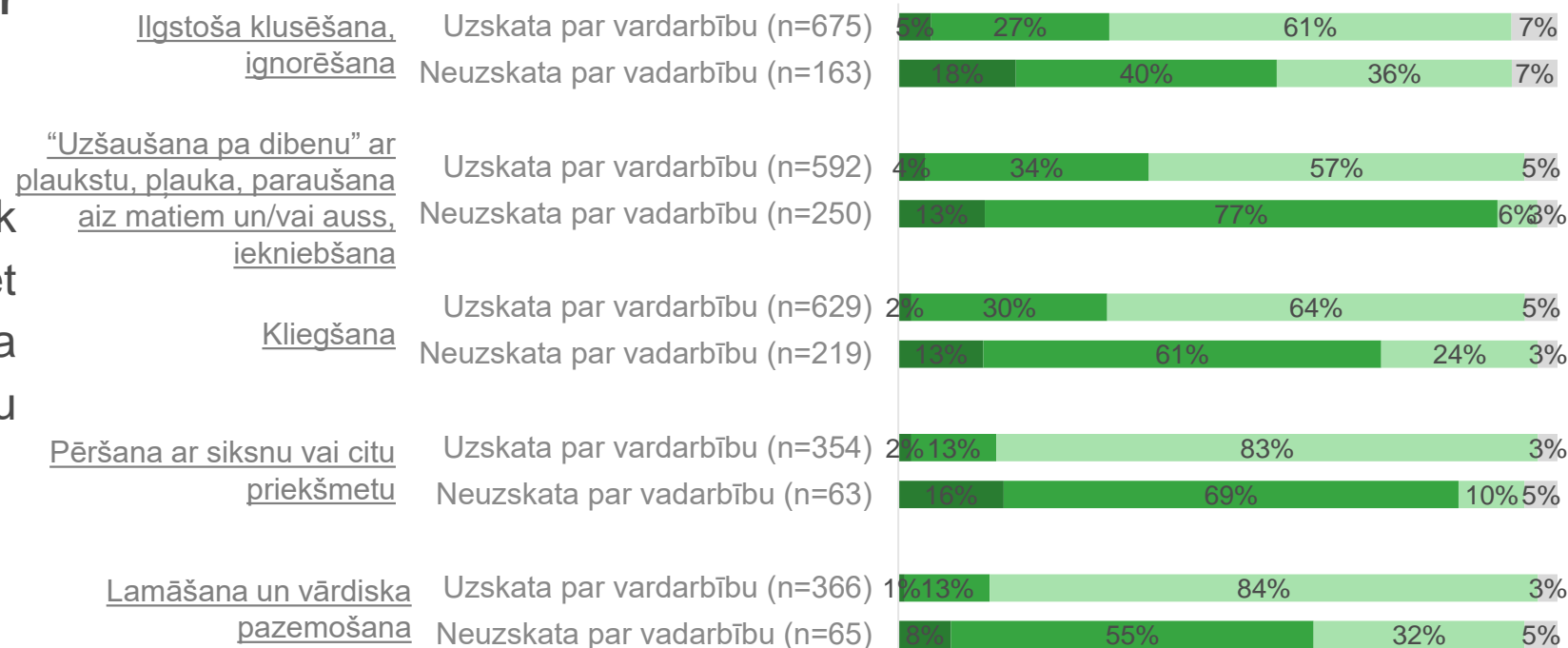
Izpratnes par vardarbību sasaiste ar audzināšanas metožu izvēni

|| Audzināšanas metožu izvēni ietekmē uzskati par to, vai tās tiek vai netiek uzskatītas par vardarbību pret bērnu.

|| Ja kāda no rīcībām netiek uzskatīta par vardarbību pret bērnu, tad ir lielāka varbūtība, ka tā var tikt pielietota bērnu audzināšanā.

Jautājums: Zemāk ir uzskaitītas vairākas audzināšanas metodes, kuras vecāki izmanto, lai disciplinētu savus bērnus. Sakiet, lūdzu, vai, Jūsuprāt, šādas audzināšanas metodes ir:

- Izmantojamas, kad vien vecāks uzskata tās par iedarbīgām
- Nevajadzētu izmantot, bet dažās situācijās ir attaisnojamas
- Nekad nevajadzētu izmantot
- Grūti pateikt

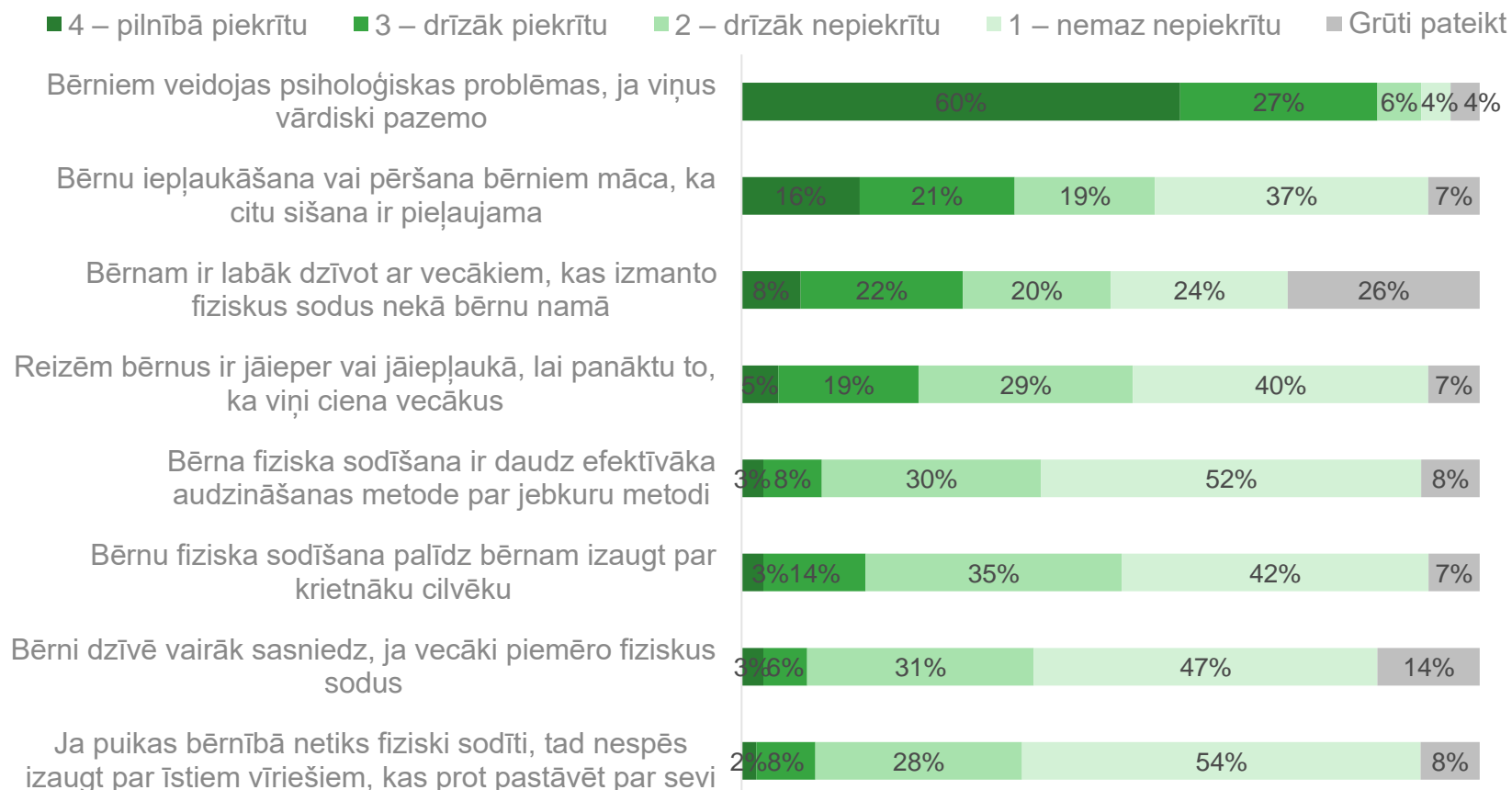
Bāze: Visi respondenti, kuri attiecīgo rīcību uzskata par vardarbību/ neuzskata par vardarbību, n= skat. grafikā

Uzskati par bērnu audzināšanas metožu pielietošanu un to sekām

\\ Vairums respondentu ir pārliecināti (60% “pilnībā piekrīt”), ka **“bērniem veidojas psiholoģiskas problēmas, ja viņus vārdiski pazemo”**.

\\ Atbalsts apgalvojumiem, kas liecina par audzināšanas metožu **ar fizisku sodu lietošanas negatīvo ietekmi, ir zemāks.**

Jautājums: Cik lielā mērā Jūs piekrītat sekojošiem apgalvojumiem par bērnu audzināšanu kopumā?

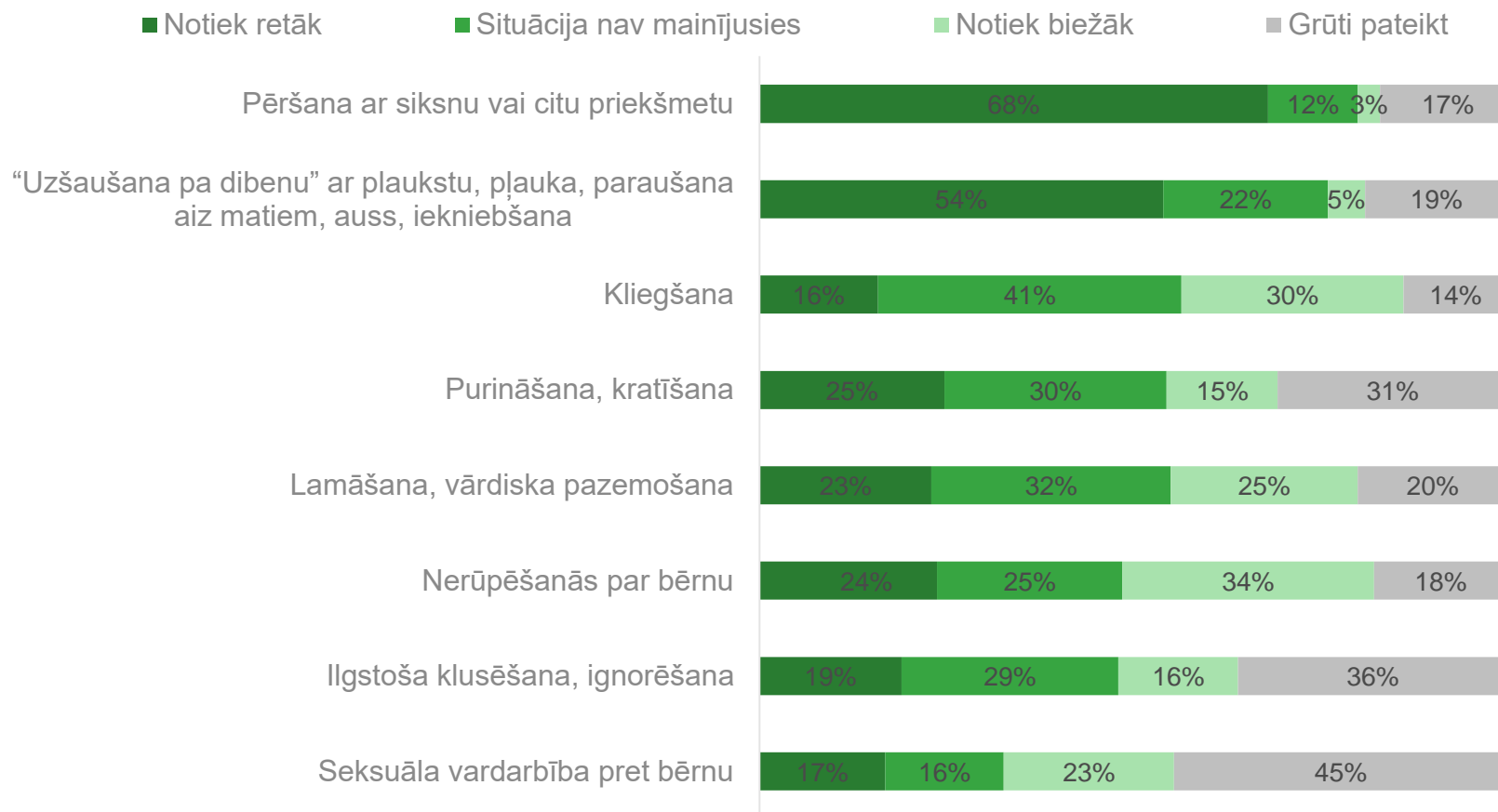

Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=1005

Vecāku izturēšanās izmaiņas pēdējā desmitgadē

|| Pēdējo desmit gadu laikā vecāki **retāk izmanto tādas audzināšanas metodes** kā “uzšaušanu pa dibenu ar plaukstu, plaukas iesišanu, paraušanu aiz matiem, auss vai iekniebšanu” un “pēršanu ar siksnu vai citu priekšmetu”.

Jautājums: Cik lielā mērā Jūs piekrītat sekojošiem apgalvojumiem par bērnu audzināšanu kopumā?

Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=1005

Priekšstati par vardarbību pret bērnu un institūciju iesaiste tās novēršanā

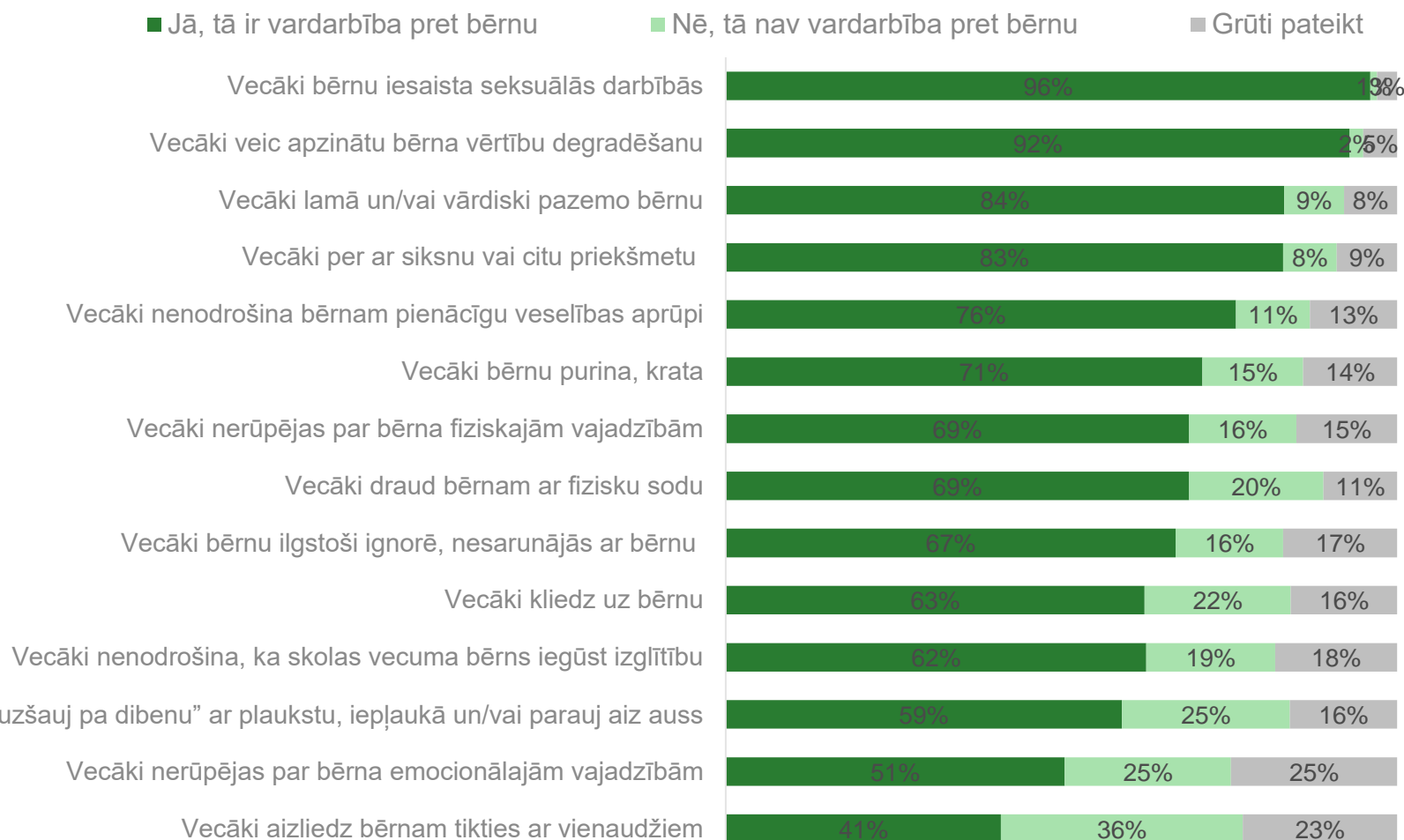

Priekšstati par vecāku rīcību kā vardarbību pret bērnu

“Bērna iesaistīšana seksuālās darbībās”, “bērna vērtību apzināta degradēšana” un “izglītības un pienācīgas veselības aprūpes nenodrošināšana” ir rīcības, kas visbiežāk tiek atpazītas kā vardarbība pret bērnu.

Vairums jeb 84% respondentu uzskata, ka “lamāšanu un/ vai bērna vārdiska pazemošana” ir vardarbība pret bērnu.

Jautājums: Zemāk uzskaitīta dažāda veida vecāku rīcība attiecībā pret bērniem. Kura, Jūsaprāt, ir vardarbība pret bērnu?

Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=1005

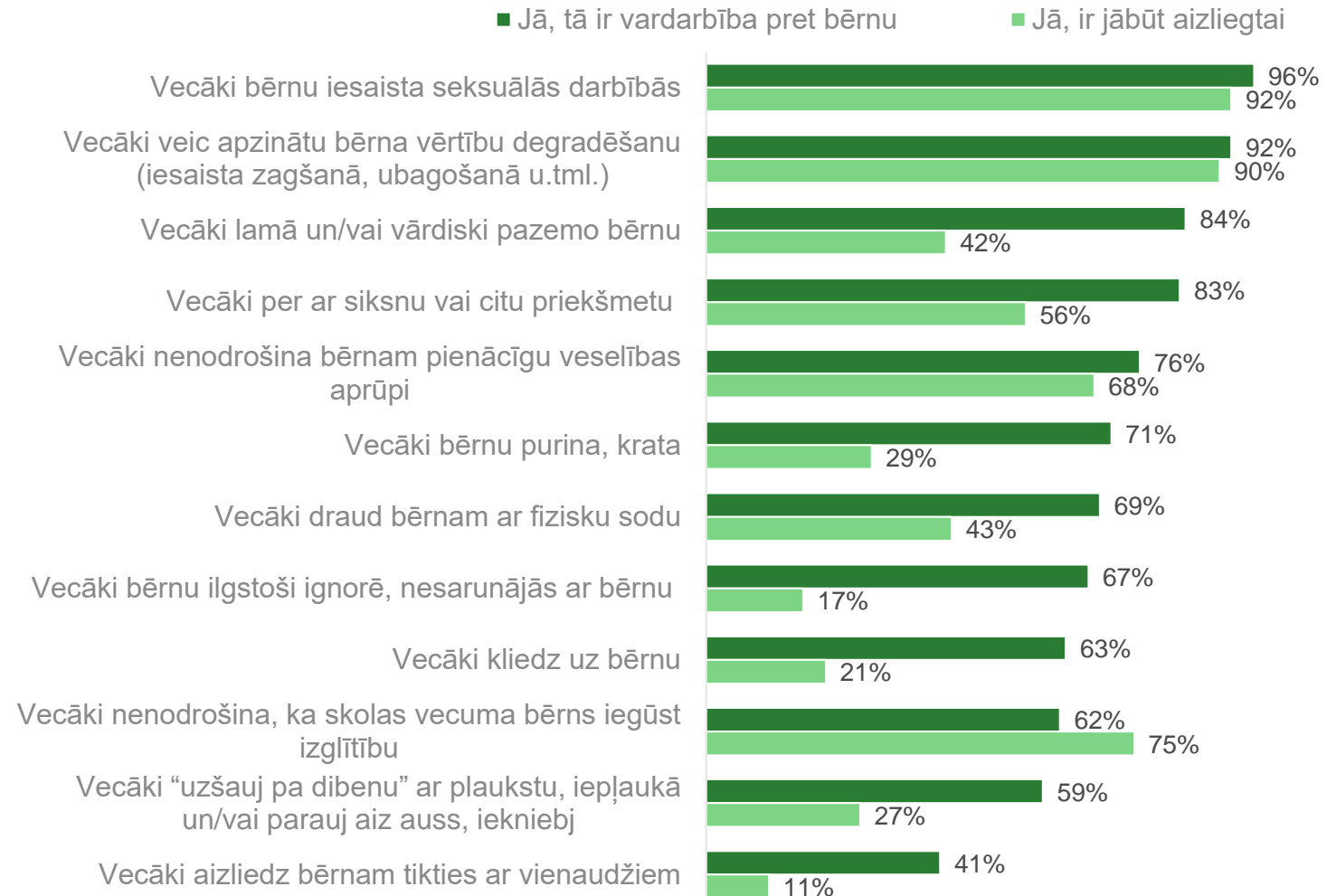
Priekšstati par vecāku rīcību kā vardarbību pret bērnu un tās aizliegšana ar likumu

|| Rīcību, ko vairums respondentu (vairāk kā 90%) uzskata par **vardarbību pret bērnu**, vairums arī norāda kā to, kuru **nepieciešams aizliegt ar likumu**.

|| Lai arī par vardarbību **pret bērnu tiek uzskatītas vairākas vecāku rīcības**, tās ne vienmēr būtu jāaizliedz ar likumu.

Jautājums1: Zemāk uzskaitīta dažāda veida vecāku rīcība attiecībā pret bērniem. Kura, Jūsaprāt, ir vardarbība pret bērnu?

Jautājums2: Vai šādai vecāku rīcībai, Jūsaprāt, ir jābūt aizliegtai ar likumu?

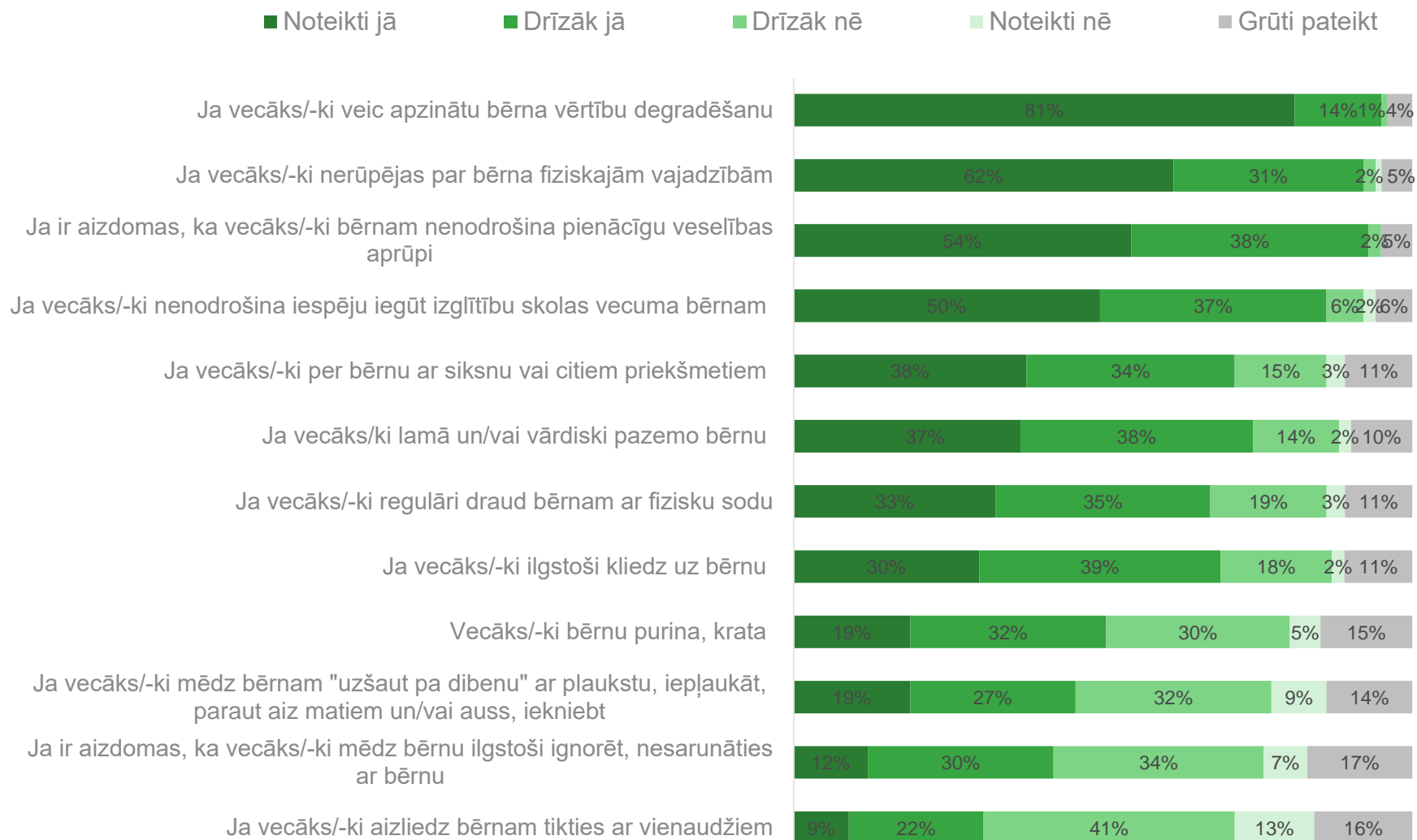

Situācijas, kurās nepieciešama valsts iejaukšanās ģimenes dzīvē

Vecāku nerūpēšanās par bērna vajadzībām vai viņu vērtību degradēšana ir situācijas, kurās iestādēm būtu jāiejaucas.

Iestādēm būtu jāiejaucas, kad vecāki bērnu audzināšanā izmanto “lamāšanu un/ vai vārdisku pazemošanu”, “pēršanu ar siksnu vai citu priekšmetu”, “regulārus draudus bērnam ar fizisku sodu” un “kliegšanu”.

Jautājums: Vai, Jūsprāt, šādās situācijās valstij būtu jāiejaucas ģimenes dzīvē un ģimenes locekļu attiecībās (piemēram, sociālo dienestu apmeklējums) arī tad, ja neviens no ģimenes locekļiem to neprasa?

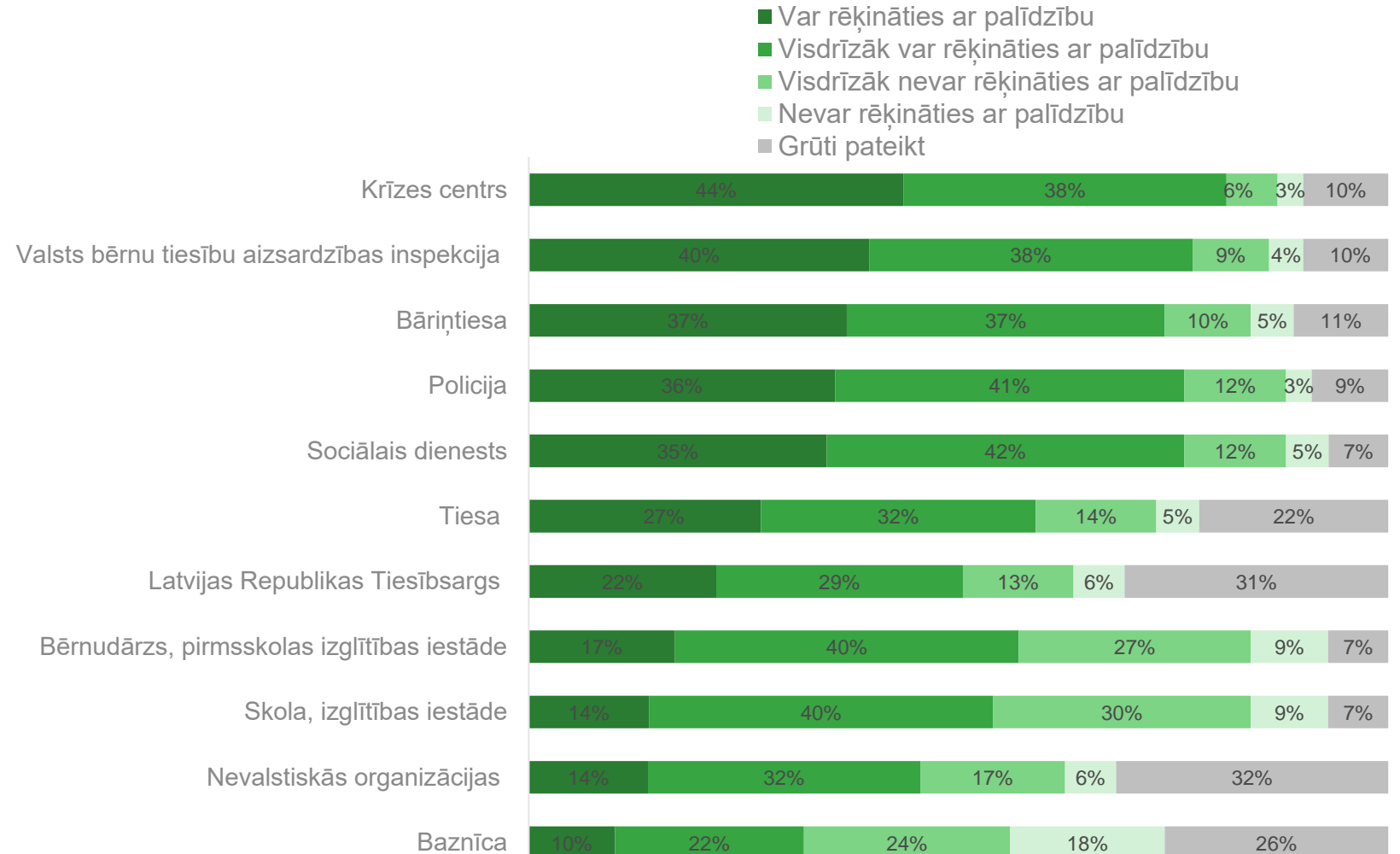

Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=1005

Iestādes, ar kuru palīdzību bērni var rēķināties vardarbības gadījumā

|| Bērni, kuri cieš no vardarbības ģimenē, “var” vai “visdrīzāk var” rēķināties ar krīzes centru, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas, bāriņtiesas, policijas un sociālā dienesta palīdzību.

Jautājums: Cik lielā mērā, Jūsaprāt, bērni, kuri cieš no vardarbības ģimenē, var rēķināties ar palīdzību no šīm iestādēm?

Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=1005

Rīcība situācijās, kad bērns cieš no vardarbības mājās

Rīcība situācijās, kad rodas aizdomas par bērnu pakļaušanu fiziskai vardarbībai mājās

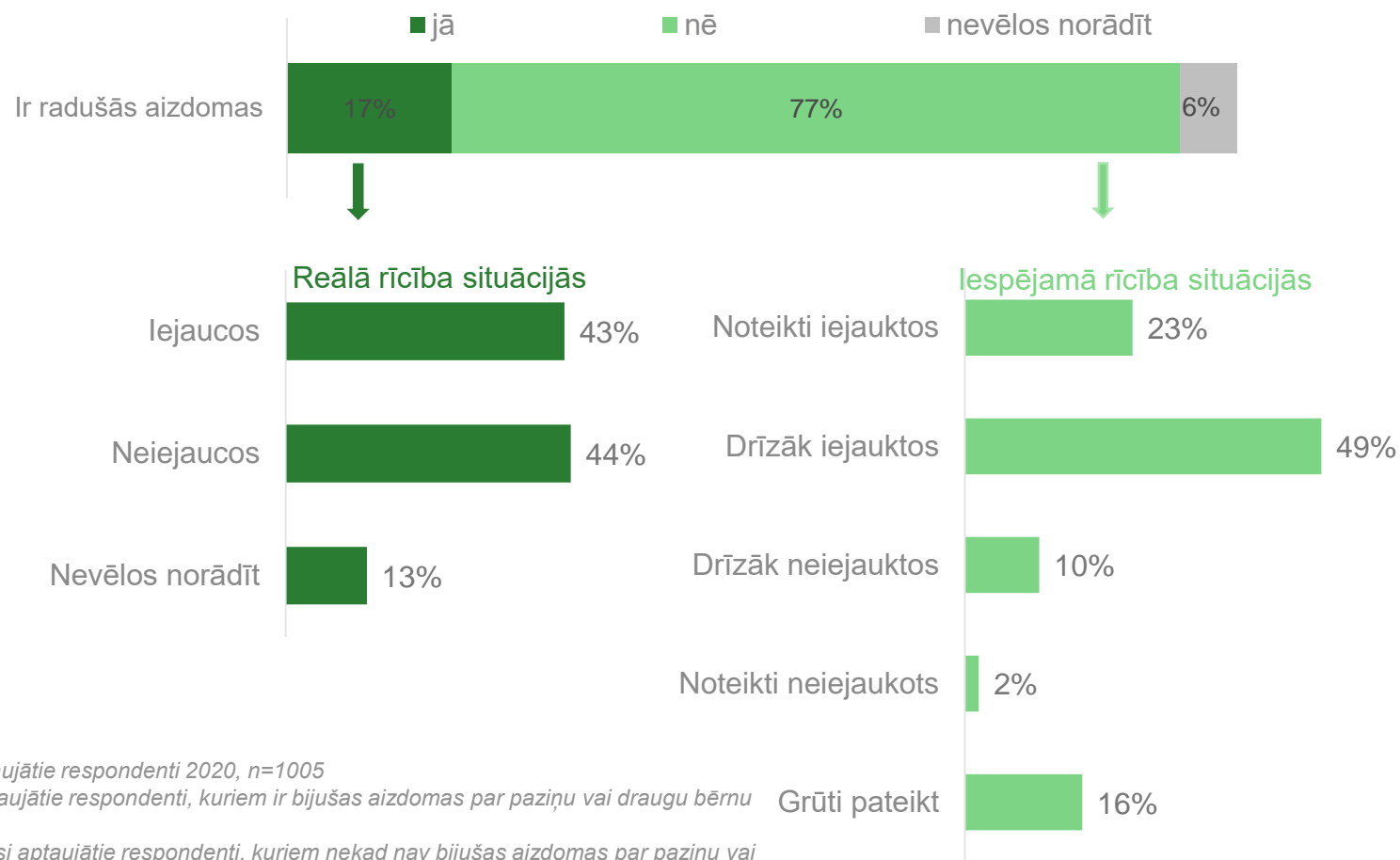
17% respondentu ir bijušas situācijas, kas raisījušas aizdomas par paziņu vai draugu bērnu pakļaušanu fiziskai vardarbībai mājās, no kuriem 43% ir iesaistījušies šādu situāciju risināšanā.

72% respondentu pieļauj, ka, ja nonāktu situācijā, kas radītu aizdomas par paziņu vai draugu bērnu pakļaušanu fiziskai vardarbībai mājās, viņi iejauktos.

Jautājums 1: Vai Jums kādreiz ir radušās aizdomas, ka Jūsu paziņu vai draugu bērns tiek pakļauts fiziskai vardarbībai mājās?

Jautājums 2: Vai Jūs jebkad esat iejaucies/-kusies šajā (-) situācijās?

Jautājums 3: Vai Jūs iejauktos situācijā, ja Jums rastos aizdomas, ka Jūsu paziņu vai draugu bērns tiek pakļauts fiziskai vardarbībai mājās?

Bāze1: grafiks "ir radušās aizdomas", visi aptaujātie respondenti 2020, n=1005

Bāze2: grafiks "reālā rīcība situācijās", visi aptaujātie respondenti, kuriem ir bijušas aizdomas par paziņu vai draugu bērnu pakļaušanu fiziskai vardarbībai mājās, n=175

Bāze3: grafiks "iespējamā rīcība situācijās", visi aptaujātie respondenti, kuriem nekad nav bijušas aizdomas par paziņu vai draugu bērnu pakļaušanu fiziskai vardarbībai mājās, n=830

Rīcība situācijās, kad rodas aizdomas par bērnu pakļaušanu fiziskai vardarbībai mājās

\\ **Lai novērstu situācijas, kurās notiek paziņu vai draugu bērnu pakļaušana fiziskai vardarbībai, vairums respondentu vispirms runātu ar vardarbības veicēju un aicinātu rīcību pārtraukt.**

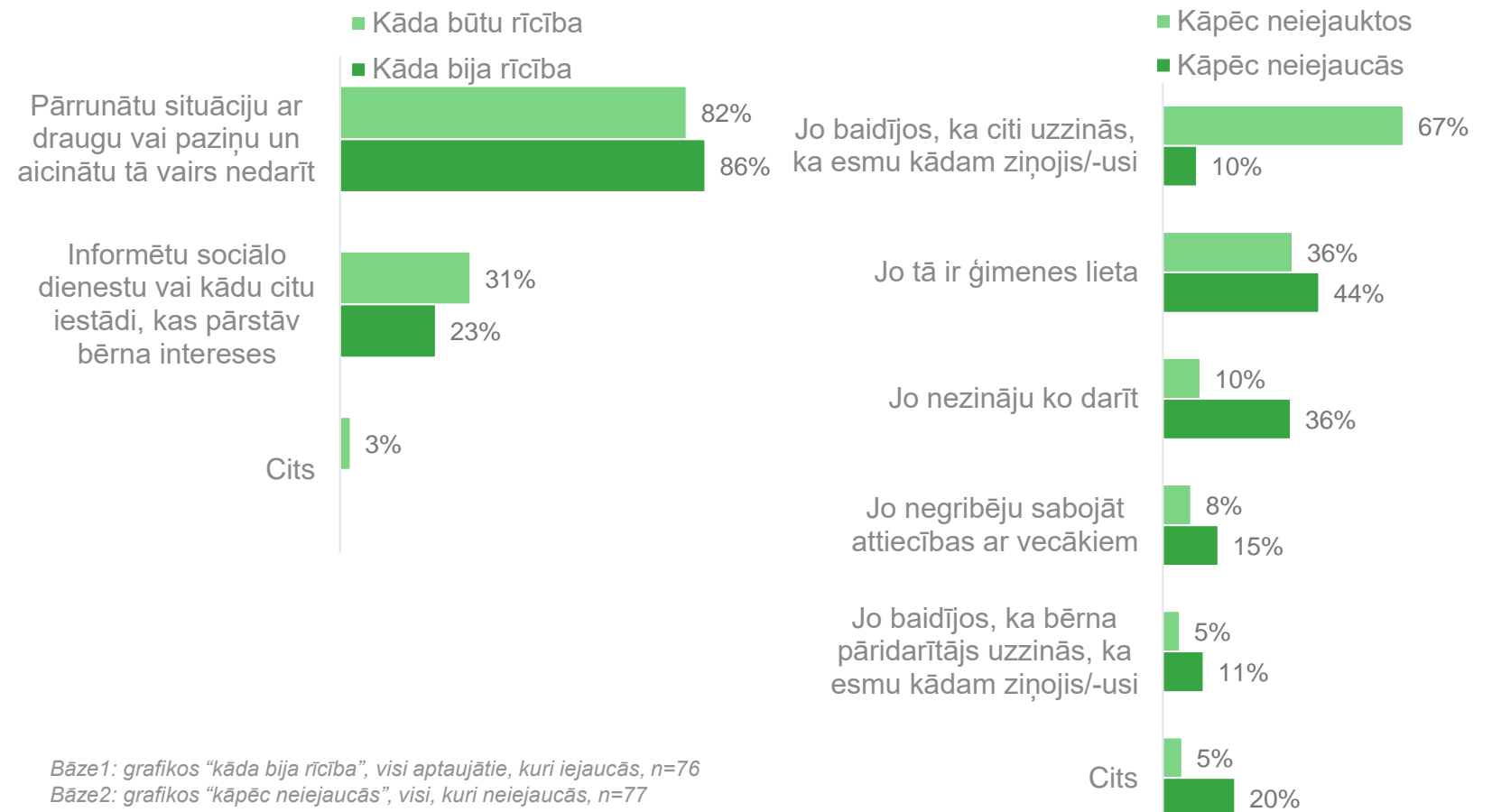
\\ **Priekšstats, ka šādas situācijas ir “ģimenes lieta”, un “nezināšana, ko darīt” ir visbiežāk minētie iemesli iejaukšanās nesekošanai.**

Jautājums1: Lūdzu, norādiet kāda bija Jūsu rīcība?

Jautājums2: Lūdzu, norādiet kāda būtu Jūsu rīcība?

Jautājums 3: Lūdzu, norādiet galvenos iemeslus, kāpēc Jūs neiejaucāties, ja Jums bija aizdomas, ka Jūsu paziņu vai draugu bērns tiek pakļauts fiziskai vardarbībai mājās?

Jautājums4: Lūdzu, norādiet galvenos iemeslus, kāpēc Jūs neiejaucotos?

Bāze1: grafikos “kāda bija rīcība”, visi aptaujātie, kuri iejaucās, n=76

Bāze2: grafikos “kāpēc neiejaucās”, visi, kuri neiejaucās, n=77

Bāze3: grafikos “kāda būtu rīcība”, visi aptaujātie respondenti, kuri iejaucotos, n=596

Bāze4: grafikos “kāda būtu rīcība” un “kāpēc neiejaucotos”, visi aptaujātie, kuri neiejaucotos, n=100

Secinājumi

Secinājumi I

Analizējot pētījuma datus par iedzīvotāju bērnībā piedzīvoto vardarbību un viņu attieksme pret to var secināt, ka:

- || Respondentu bērnībā visbiežāk pieredzētās audzināšanas metodes, kuras izmantojuši pieaugušie ir **“aizliegumi un ierobežojumi”**, kuru pielietojumu vairums to piedzīvojušo vērtē kā “pareizu”, vai “drīzāk pareizu”.
- || Visbiežāk, kā “nepareiza rīcība” tiek vērtēta bērnībā piedzīvotā **“lamāšana un vārdiskā pazemošana”**. Vairums jeb 84% no respondentiem uzskata, ka “lamāšanu un/ vai bērna vārdiska pazemošana” ir vardarbība pret bērnu.

Pētījuma rezultāti par iedzīvotāju attieksmi pret vardarbīgu izturēšanos pret bērnu liecina, ka:

- || Kā vecāku vardarbību pret bērnu vairums respondentu atpazīst **“bērna iesaistīšanu seksuālās darbībās”**, **“bērna vērtību apzinātu degradēšanu”**, **“izglītības un pienācīgas veselības aprūpes nenodrošināšanu”**.
- || Salīdzinot ar 2010. gada pētījumu datiem, **samazinās to respondentu skaits, kuri uzskata, ka bērnu “fiziska sodīšana (miesas sodi)” tiek pielietota biežāk***.
- || Bērnības pieredze ietekmē respondentu uzskatus par audzināšanas metožu lietošanu šobrīd. Kā arī attieksmi pret dažādu metožu izmantošanu bērnu audzināšanā ietekmē priekšstati par to, vai metodes ir uzskatāmas par vardarbību pret bērnu.
- || Respondenti par vardarbību pret bērnu uzskata vairākas vecāku rīcības, taču ne vienmēr piekrīt, ka tās būtu jāaizliedz ar likumu.

* avots: Centrs Dardedze, 2010. Iedzīvotāju attieksme pret vardarbību pret bērniem. Iegūts no: <http://www.centrsdardedze.lv/lv/uzzinai/petijumi>

Secinājumi II

Analizējot pētījuma datus par iedzīvotāju ikdienas praksi bērnu audzināšanā un attieksmi pret dažādu audzināšanas metožu pielietošanu var secināt, ka:

- || Vairums aptaujātie respondenti, audzinot bērnu/-us, **vispirms lieto metodes, kas pozitīvi disciplinē bērnu**, un to izvēli visbiežāk pamato ar šo audzināšanas **metožu efektivitāti**.
- || Audzināšanas metodes ar **fizisku sodu (piemēram, iepļaukāšana, paraušana aiz rokas u.tml.) ir lietojis 41%** vecāku. Visbiežāk vecāki šīs audzināšanas metodes, kad ir **zaudējuši paškontroli, jūtas noguruši un stresaini**.
- || 84% respondentu, kuri audzina nepilngadīgus bērnus, atzina, ka **“izjūt sirdsapziņas pārmetumus pēc tam, kad ir sodījuši bērnu”**.

No pētījumā iegūtajiem datiem par iedzīvotāju saskarsmi ar vardarbību ģimenē un rīcību šādās situācijās var secināt, ka:

- || **17% respondentu ir saskārušies ar situācijām**, kas radījušas aizdomas par paziņu vai draugu bērnu pakļaušanu fiziskai vardarbībai mājās.
- || Lai šādas situācijas novērstu, vairums respondentu **vispirms runātu ar vardarbības veicēju un aicinātu rīcību pārtraukt**.
- || Visbiežāk respondentu, kuri, lai arī bija radušās aizdomas par bērna pakļaušanu fiziskai vardarbībai ģimenē, tajās **neiejaucās**, jo to skaidroja ar **“ģimenes lietu”** (44% minējuši šo iemeslu) un **“nezināšanu, ko darīt”** (36%).

Secinājumi III

- ∥ Izpētot iedzīvotāju attieksmi pret valsts iestādēm un organizācijām, kas veido atbalsta sistēmu bērniem, kas cieš no vardarbības ģimenē, var secināt, ka bērni, piedzīvojot vardarbību ģimenē, vairumā gadījumu **var rēķināties ar krīzes centru, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas, bāriņtiesas, policijas un sociālā dienesta palīdzību.**
- ∥ Salīdzinot šī pētījuma datus ar 2010. gadā iegūtajiem*, ir **pieaugusi respondentu uzticēšanās tādām valsts iestādēm kā “policija” un “sociālais dienests”.**

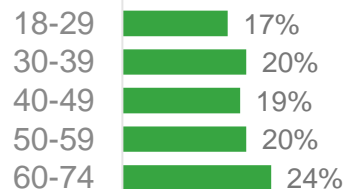
* avots: Centrs Dardedze, 2010. Iedzīvotāju attieksme pret vardarbību pret bērniem. Iegūts no: <http://www.centrsdardedze.lv/lv/uzzinai/petijumi>

Respondentu raksturojums I

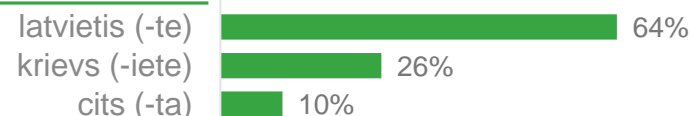
Respondenta dzimums:

Respondenta vecums:

Respondenta tautība:

Respondenta izglītība:

Dzīvesvietas reģions:

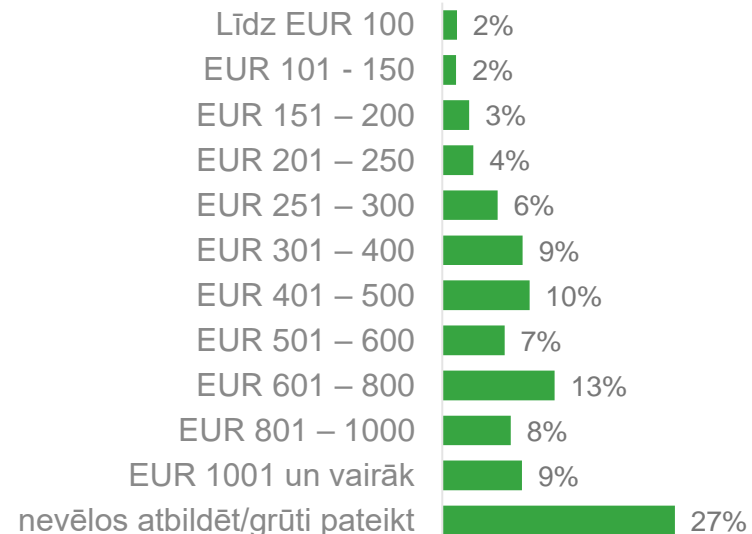

Dzīvesvietas tips:

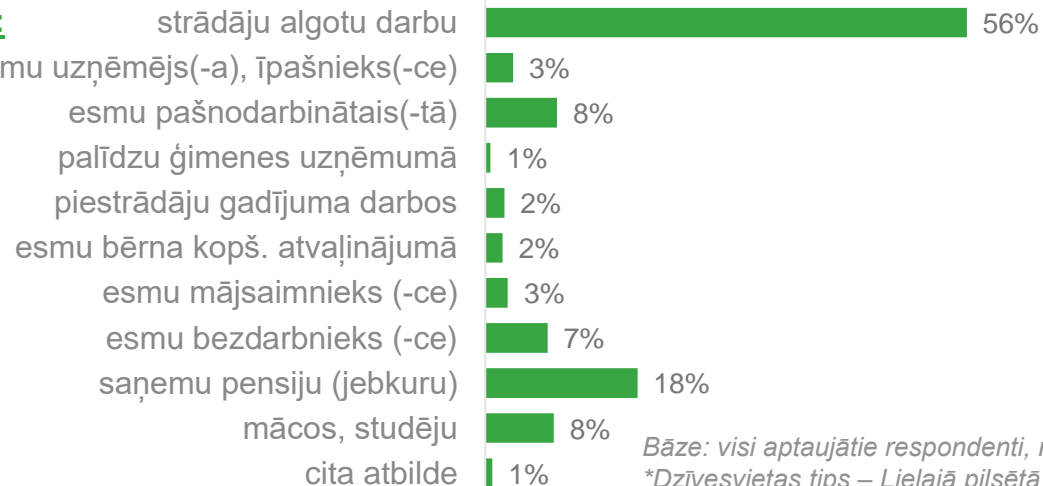
Ikmēneša ienākumi uz vienu ģimenes locekli

(Neto):

Respondenta nodarbošanās (statuss darba

tirgū):

Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=1005

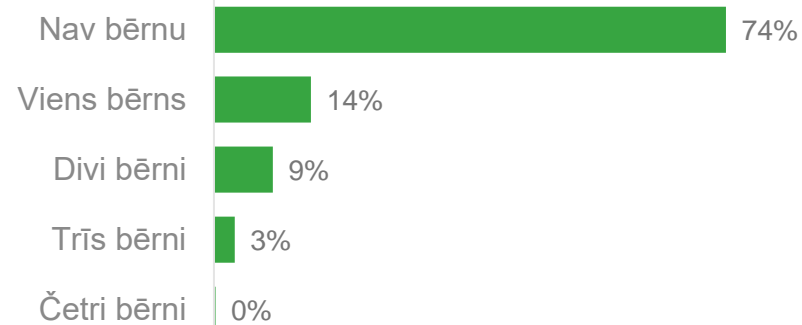
*Dzīvesvietas tips – Lielajā pilsētā – Daugavpils, Jelgava, Jēkabpils, Liepāja, Rēzekne, Valmiera, Ventspils

Respondentu raksturojums II

Mājsaimniecības raksturojums (ģimenes stāvoklis):

Nepilngadīgo bērnu skaits mājsaimniecībā:

Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=1005

*Ar bērniem līdz 18 g.v. (t.sk., adoptētiem, aizbildniecībā esošiem, partnera(-es) bērniem)